

Tarih: 04.01.2011

"Kritik Okuma Nedir?" belgesinde kritik okuma ile ilgili bazı kavramlara yer veriliyor. Okunan yazıdaki gerçekler ile yorumların ayırt edilmesi, yazarın amacı ve varsa önyargıyı görmek gibi kritik okuma ile ilgili önemli noktalar kısaca izah ediliyor.

Kritik Okuma Nedir?

Not: Bu açıklamalar kurgusal olmayan (1) metinlere yöneliktir.

Gerçekler ile Yorumların Karşılaştırması

Kritik düşünmeyen okurlar için metinler gerçekleri yansıtır. Bu tip okurlar, metin içeriğindeki anlatımları ezberleyerek bilgi edinirler.

Kritik düşünen okur için herhangi bir metin gerçeğin sadece bir yönünü, herhangi bir şahsın konu hakkındaki tek görüşünü yansıtır. Buna göre, kritik düşünenler metinlerin sadece **ne** anlattığını değil konunun **nasıl** yansıtıldığına anlam verirler. Her bir metnin farklı yönleriyle özel bir yazara ait özel bir eser olduğunu fark ederler.

Kritik düşünemeyen okur bir tarih kitabını, bir olayın hakikatini ya da olayın kabul edilmiş görüşünü öğrenmek için okuyabilir. Kritik düşünebilen ise aynı kitabı bir olayın hususi durumunu kavramak için, ya da olay hakkındaki bulguların farklı yönlerden bakıldığında nasıl farklı yorumlanabileceğini anlamak için okur.

Bir Metin Ne Anlatır, İşlevi Nedir ve Ne Anlama Gelir: Bir Yoruma Ulaşabilme

Kritik düşünmeden yapılan okumalar için bir metnin anlattıkları ve verilen temel noktaların tekrarlanması yeterlidir.

Kritik okuma ise iki basamak ileri gider. Bir metnin ne **anlattığı** benimsenmiş olup yorumun metine yansıdığındaki **işlevi** gösterir. Mesela örnekler mi sunuyor? Tartışıyor mu? Sempatimizi kazanmayı mı amaçlamış? Bir vurgu yapmak için karşılaştırmada mı bulunuyor? Sonuç olarak ta kritik okurlar evvelce yapmış oldukları analiz sonucu bir bütün olarak metin hakkında anlam çıkarırlar.

Aşağıdaki üç adım veya analiz biçimleri, üç tür okumaya ya da tartışmaya yansıtılmıştır:

- Metnin ne anlattığı – **Yeniden ifadelendirme**
- Metnin işlevi – **Tanımlama**
- Metnin anlamı – **Yorumlama**

Her bir analiz biçimini tartışmanın konusuna göre ayırt edebilirsiniz.

Özel olarak her konunun maddesine göre analiz şeklini biçimlendirebiliriz.

- Metnin ne anlattığı – Yeniden ifadelendirme – Aynı konuyu orijinal metin olarak anlatır.
- Metnin işlevi – Tanımlama – Konu kendi içinde özünü yönleriyle beraber ele alır.
- Metnin anlamı – Yorumlama – Metnin analizini yaptıktan sonra metine bütün olarak anlam yükler.

Kritik Okumanın Amaçları

Kritik okuma ile ilgili kitaplar genellikle öğrencilerden bazı hedefleri başarmalarını ister:

- Yazarın amacını teşhis etmek
- Tarzını ve ikna etmeye yönelik unsurları bilmek
- Önyargıyı görmek

Bu amaçlardan hiç birinin bu metinle ilgili bir şeye atıfta bulunmadığına dikkat edin. Her biri metin içerisinden bir kanıttan çıkarım yapmaya ihtiyaç duyar:

- Amacı tanımanın gereklerinden içeriğe ve dile göre temel anlam çıkarma vardır.
- Tarzı ve ikna edici unsurları tanımada dil seçim unsurlarının sınıflandırılması gerekir.
- Önyargıyı tanımanın unsurlarından tabiatına göre içerik ve dil oluşumundaki seçenekleri sınıflandırmak vardır.

Kritik okuma sadece dikkatli ve yakinen okuma değildir. Kritik okuma için sayfa içindeki delilleri aktif olarak tanımak ve incelemek gerekir.

İnceleme (analiz) ve anlam çıkarma: Kritik okumanın araçları

Bu internet sayfaları kritik okumadaki muammaları çözmek için düzenlenmiştir. **Ne aranması gerektiğini (inceleme)** ve bulgular hakkında **nasıl düşünülmesi gerektiğini (anlam çıkarma)** göstermek için yapılmıştır.

İlk bölüm —Aramamız gereken — konunun anlamını yönlendiren unsurları tanımayı içerir.

İkinci bölüm —Bulgular hakkında nasıl düşünmemiz gerek- Anlam çıkarma sürecini ve metin içindeki bilgilerin yorumunu içerir.

Kritik okuma varsayımı olarak her bir yazarın konuyu ayrı açıdan sunduğunu hatırlayalım. Kritik okuma, bütün yazarların konuyu tasarlarken yapmak zorunda oldukları seçimlerin incelenmesine dayanır: *içerik, dil ve yapı*. Okurlar her üç seçim alanını inceler ve bunların anlam üzerindeki etkisini dikkate alır.

(1) **Kurgusal olmayan** ve olguya dayalı her türlü yazılı ve görsel düşünsel üretime verilen ad. Deneme, gazete yazıları, belgesel film, tarihi metinler, bilimsel sunumlar, fotoğraf, biyografiler kurgusal olmayan eserlerden bazılarıdır.

(http://tr.wikipedia.org/wiki/Kurgusal_olmayan)

KAD Platformu Tercüme Birimi tarafından Türkçe'ye "What is Critical Reading?", Daniel Kurland, http://www.criticalreading.com/critical_reading.htm adresinden izin alınarak çevrilmiştir. İnternet erişim tarihi: 03.01.2011

KAD PLATFORMU SİTESİNEDEN ALINMIŞTIR.

